

MEDDELELSER OG OVERSIGTER

LOVEN OM HUSMODERAFLØSNING.

Som et led i udbygningen af den sociale lovgivning i videre forstand er der den 12. april 1949 vedtaget en lov om husmoderafløsning, der på flere punkter må siges at være en interessant nydannelse.

Den udvikling, der i den senere tid har fundet sted, synes at vise, at man efterhånden har fået en voksende forståelse af, at det indenfor den sociale forsorg i mange tilfælde er bedre at yde hjælp på et tidspunkt, hvor der ikke endnu foreligger egentlig trang, idet man ofte ved mindre hjælpeforanstaltninger kan undgå, at der senere bliver behov for mere dybtgående hjælp, som så måske ikke engang er tilstrækkelig til genoprettelse af familiens tidligere økonomiske standard.

Blandt andet synes der at være en voksende forståelse af, at det gælder om at bevare hjemmene og søge at hjælpe disse, når de kommer ud for særlig vanskelige situationer, som de dårligt kan klare selv, uden at deres økonomi trues alvorligt, eller at der er risiko for en opløsning af det pågældende hjem.

Ud fra den opfattelse, at det er en meget stor belastning for et lille hjem at føde og opdrage et barn, søger man gennem mødrehjælpen, sundhedsplejersker, helbreds kontrol, tilskud til spædbørnsudstyr m. v. at lette hjemmenes byrder i denne henseende, og ud fra samme synspunkter går man i andre lande videre til moderskabsydelse, dagpenge til barselskvinder og børnerente. Også i sygdomstilfælde gør man nu i højere grad en indsats for, at de øgede byrder ved sygdommen ikke skal belaste et lille hjem økonomi for hårdt. Således kan nævnes de nye bestemmelser om hjælp til tuberkulosepatienter og deres familie, hvorved man søger at hindre, at det pågældende hjem standard forringes som følge af sygdommen.

Denne voksende forståelse for den samfundsmæssige og sociale betydning af at bevare hjemmene synes man også at kunne spore i den nye lov om husmoderafløsning.

Som så ofte når det gælder et nyt område indenfor den sociale lovgivning, var der tidligere på privat initiativ startet forskellige former for husmoderafløsning rundt omkring i landet, men først efter at kvindeorganisationerne i 1941 tog initiativet til at oprette sådanne hjælpeorganisationer med tilskud i henhold til beskæftigelseslovgivningen, blev institutionen mere udbredt og tilgængelig for en større kreds af personer. Formålet med disse organisationer var et dobbelt, nemlig dels — og for statens ydelse af tilskud var dette det primære — at skaffe beskæftigelsesmuligheder for arbejdsløse kvinder og dels at komme hjemmene til hjælp under sygdomsperioder.

MEDDELELSER OG OVERSIGTER

LOVEN OM HUSMODERAFLØSNING.

Som et led i udbygningen af den sociale lovgivning i videre forstand er der den 12. april 1949 vedtaget en lov om husmoderafløsning, der på flere punkter må siges at være en interessant nydannelse.

Den udvikling, der i den senere tid har fundet sted, synes at vise, at man efterhånden har fået en voksende forståelse af, at det indenfor den sociale forsorg i mange tilfælde er bedre at yde hjælp på et tidspunkt, hvor der ikke endnu foreligger egentlig trang, idet man ofte ved mindre hjælpeforanstaltninger kan undgå, at der senere bliver behov for mere dybtgående hjælp, som så måske ikke engang er tilstrækkelig til genoprettelse af familiens tidligere økonomiske standard.

Blandt andet synes der at være en voksende forståelse af, at det gælder om at bevare hjemmene og søge at hjælpe disse, når de kommer ud for særlig vanskelige situationer, som de dårligt kan klare selv, uden at deres økonomi trues alvorligt, eller at der er risiko for en opløsning af det pågældende hjem.

Ud fra den opfattelse, at det er en meget stor belastning for et lille hjem at føde og opdrage et barn, søger man gennem mødrehjælpen, sundhedsplejersker, helbreds kontrol, tilskud til spædbørnsudstyr m. v. at lette hjemmenes byrder i denne henseende, og ud fra samme synspunkter går man i andre lande videre til moderskabsydelse, dagpenge til barselskvinder og børnerente. Også i sygdomstilfælde gør man nu i højere grad en indsats for, at de øgede byrder ved sygdommen ikke skal belaste et lille hjemms økonomi for hårdt. Således kan nævnes de nye bestemmelser om hjælp til tuberkulosepatienter og deres familie, hvorved man søger at hindre, at det pågældende hjemms standard forringes som følge af sygdommen.

Denne voksende forståelse for den samfundsmæssige og sociale betydning af at bevare hjemmene synes man også at kunne spore i den nye lov om husmoderafløsning.

Som så ofte når det gælder et nyt område indenfor den sociale lovgivning, var der tidligere på privat initiativ startet forskellige former for husmoderafløsning rundt omkring i landet, men først efter at kvindeorganisationerne i 1941 tog initiativet til at oprette sådanne hjælpeorganisationer med tilskud i henhold til beskæftigelseslovgivningen, blev institutionen mere udbredt og tilgængelig for en større kreds af personer. Formålet med disse organisationer var et dobbelt, nemlig dels — og for statens ydelse af tilskud var dette det primære — at skaffe beskæftigelsesmuligheder for arbejdsløse kvinder og dels at komme hjemmene til hjælp under sygdomsperioder.

Efterhånden som forholdene på arbejdsmarkedet udviklede sig således, at der fra at være arbejdsløshed blandt kvinder blev mangel på kvindelig arbejdskraft, måtte forudsætningen for statens tilskud i henhold til beskæftigelseslovgivningen efterhånden bortfalde, men da man havde erfaret, hvor hårdt tiltrængt en sådan hjælpeforanstaltning var, ønskede man fra socialministeriets side at gøre ordningen mere permanent og indpasse den som led i den sociale forsorg.

Den lov, man herefter på grundlag af et sagkyndigt udvalgs betænkning er nået frem til, bygger i princippet i en vis udstrækning på den hidtidige ordning, idet der dog netop som følge af ordningens indpasning som led i den sociale forsorg måtte foretages en nærmere udbygning af systemet. Endvidere er den nye ordning — hvilket jo efterhånden ikke er noget ukendt fænomen indenfor dansk social lovgivning — på visse områder inspireret af den tilsvarende svenske ordning.

Formålet med gennemførelse af en ordning om husmoderafløsning fremgår nærmere af udvalgets betænkning, hvor der peges på de vanskeligheder, der møder de private hjem i sygdomstilfælde, særlig hvor husmoderen er syg og derfor ude af stand til at passe det huslige arbejde og familiens børn. Efterhånden har kun et fåtal mulighed for at skaffe sig huslig hjælp, og da det blandt andet på grund af kvindernes stigende beskæftigelse indenfor erhvervslivet desuden er vanskeligt for familie, naboer o. a. at komme til hjælp, vil der, hvor husmoderen er syg, ofte opstå store vanskeligheder. Disse vanskeligheder er ikke udelukkende af økonomisk art, men på grund af den herskende mangel på kvindelig arbejdskraft også et spørgsmål om fremskaffelse af den fornødne arbejdskraft.

Udvalget peger endvidere på den samfundsmæssige betydning, det har, at yde hjælp i sådanne tilfælde, idet man ofte derved vil kunne undgå hospitalsindlæggelser, børnenes anbringelse på børnehjem m. v. Hjælpen har også en forebyggende karakter derved, at man undgår, at en syg husmoder fortsætter arbejdet udover sine evner og kræfter, således at hun risikerer at blive alvorligt syg, eller med det resultat at hjem og børn forsømmes.

I lovens § 1 bestemmes, at en kommune er berettiget til at yde husmoderafløsning til private hjem, når der ved læge- eller jordemoderrekvisition dokumenteres midlertidigt at være behov herfor på grund af sygdom og rekonvalescens, herunder indtil 14 dage efter normal fødsel.

Det er kun de rent midlertidige sygdomstilfælde, man har til hensigt at hjælpe på denne måde. Invalider, kronisk syge og gamle, der vedvarende er ude af stand til at klare sig selv, falder udenfor lovens rammer og må så hjælpes på anden måde.

Det vil fremgå af det foran anførte, at behovet for hjælp ikke blot er af økonomisk art, men i nok så høj grad et spørgsmål om at stille en virkelig kvalificeret og absolut pålidelig arbejdskraft til rådighed, og man har derfor fra det sagkyndige udvalgs side ikke været i tvivl om, at hjælpen, såfremt den skal være effektiv, må ydes på den måde, at den fornødne arbejdskraft stilles til rådighed enten gratis eller mod et vederlag afpasset efter de pågældende familiers økonomiske forhold. De tilsvarende ordninger, der er gennemført i andre lande, bygger da også på princippet om naturalydelse.

Hjælpen står åben for alle uanset økonomiske forhold, dog at de mindre-bemidlede i praksis vil komme i første række, særlig sålænge behovet for hjælp overstiger antallet af husmoderafløsere.

Med hensyn til den betaling, hjemmene skal yde, er det i loven kun fastsat,

at husmoderafløsningen skal ydes gratis til ubemidlede, medens der iøvrigt skal opkræves en efter pågældendes økonomiske forhold afpasset betaling. Socialministeriet har derefter på grundlag af de principper, der er kommet til udtryk i den afgivne betænkning, som vejledning for kommunerne fastsat en betalings-skala. Det må pointeres, at der her kun er tale om en vejledning, idet det netop er meningen, at der skal skønnes i det enkelte tilfælde om hjemmets betalings-evne.

Denne skala er særlig på 2 punkter interessant, idet den for det første ikke foretager den klassiske deling af befolkningen i dem over og under sygekassegrænsen. Hjælpen ydes nemlig kun gratis til de dårligst stillede familier, således som f. eks. alders- og invaliderentemodtagere og dermed ligestillede grupper af befolkningen. Når der afkræves betaling — om end af ringe størrelse — også af de forholdsvis ringere stillede grupper af befolkningen, hænger det sammen med, at erfaringen fra den under beskæftigelsesloven etablerede husmoderafløsning synes at have vist, at mange hjem gerne vil og kan betale for hjælpen, hvortil kommer, at det af kontrolhensyn vil være af betydning at opkræve selv en mindre betaling. For det andet er betalingen graderet ikke blot efter indtægt (og kommunegruppe), men også efter børneantal, idet man fra udvalgets side har fremhævet, at der ikke ved skatteansættelsen tages tilstrækkeligt hensyn til udgiften ved at have børn, hvorfor betalingen bør reduceres i forhold til børneantallet, således at hjælpen ikke bliver relativt dyrere for de børnerige familier.

Det arbejde, husmoderafløserne skal udføre, er, som det fremgår af foranstående, at træde i husmoderens sted i en midlertidig nødsituation i et privat hjem. Det er således ofte en meget krævende og vanskelig opgave, husmoderafløserne bliver stillet overfor, og det har derfor været udvalgets opfattelse, at der måtte lægges overordentlig megen vægt på, at kun virkeligt kvalificerede ansættes som husmoderafløser. Man har derfor fra udvalgets side foreslået — og loven følger dette forslag — at man for at komme i betragtning ved ansættelse som husmoderafløser foruden en vis alder og huslig uddannelse skal have gennemgået et særligt til dette formål tilrettelagt kursus. Også på dette punkt har man fulgt de samme linier som i udlandet, idet navnlig den i Sverige af staten tilrettelagte uddannelse af husmoderafløser har været forbilledet.

Stillingen som husmoderafløser er en fastlønnet selvstændig stilling, og det må her siges at være en fordel, at der herved skabes en advancementsstilling for kvinder med husligt arbejde, idet det ellers er en af manglerne ved det huslige arbejde, at der ikke findes tilstrækkelig mulighed for opnåelse af selvstændige faste stillinger.

Det er endvidere meningen, at der foruden de fuldt beskæftigede husmoderafløser tillige skal beskæftiges kvinder med deltidsarbejde, og man regner blandt andet herved at kunne udnytte den arbejdsreserve, som findes hos en del lidt ældre kvinder, enker, fraskilte m. fl.

Administrationen af en sådan ordning som husmoderafløsning, hvor der ikke kan gås frem efter ganske konkrete bestemmelser, men hvor der i vidt omfang må foretages skønsmæssige vurderinger af hjemmenes behov for hjælp og af husmoderafløsernes kvalifikationer, er af en særlig vanskelig karakter. Ud fra denne betragtning har man i loven ikke ment, at der burde være adgang til for en højere myndighed at indanke kommunernes afgørelser af spørgsmål om, hvem der skal have hjælpen og om betalingens størrelse. Endvidere har man ikke ment at ville binde kommunerne til en ganske bestemt administrationsform, men bestemt, at kommunerne kan vælge at overlade administrationen til det

sociale udvalg eller til et særligt nedsat udvalg, og desuden kan den daglige administration overlades til en privat eller offentlig institution, hvorved der navnlig er tænkt på de institutioner, der hidtil har deltaget i arbejdet. Dermed skulle kommunerne have mulighed for at henlægge administrationen til de organer — og dermed personer — som i det enkelte tilfælde synes bedst egnede til at løse opgaven. Såfremt administrationen overlades til en sådan privat eller offentlig institution, skal kommunalbestyrelsen føre tilsyn med institutionens virksomhed.

Men hensyn til spørgsmålet om, hvem der skal afholde udgifterne ved ordningens gennemførelse, er man gået frem efter de mere gængse principper, hvorefter staten betaler en bestemt andel, nemlig 50 pct. af lønningsudgifterne, medens kommunerne for den resterende del får en bestemt refusion af den fælleskommunale udligningsfond.

Da der her er tale om et nyt område indenfor den sociale lovgivning, og da der vil hengå nogen tid, inden ordningen er indarbejdet, og inden det tilstrækkelige antal husmoderafløsere er uddannet, har man ikke ment, at kommunerne skulle have pligt til at indføre husmoderafløsning, og man har også begrænset lovens varighed til 2 år, således at loven derefter vil være at tage op til revision, netop blandt andet med henblik på eventuelt at gøre ordningen tvungen for kommunerne.

Loven er trådt i kraft 1. oktober 1949, og det er således endnu for tidligt at bedømme, i hvilken udstrækning kommunerne vil benytte sig af adgangen til at etablere husmoderafløsning, men det skal dog bemærkes, at det som ventet i første række er købstæderne, der har etableret husmoderafløsning, men landkommunerne er også ved at komme med. Der vil endnu hengå et stykke tid, inden der er uddannet et tilstrækkeligt antal husmoderafløsere, og man må regne med, at behovet i denne tid vanskeligt kan dækkes.

Gerda Kampmann.

UNIVERSITETETS SOCIALØKONOMISKE INSTITUTT I OSLO.

Den raske udvikling, som har fundet sted indenfor den økonomiske videnskab i de seneste årtier, har i stigende grad nødvendiggjort en omlægning av de former, hvorunder forskningsarbejdet foregår. Der stilles stadig større krav om beherskelse av et kompliceret matematisk apparat og av moderne statistisk teknik, krav som efterhånden vanskeligt kan honoreres av den enkelte forsker, og som derfor gør en vis arbejdsdeling nødvendig. En række universiteter har da også oprettet økonomiske forskningsinstitutter, som kan danne en organisatorisk ramme om et sådant team-work, og som kan stille det fornødne tekniske apparat til rådighed for forskerne (beregnings- og skrivehjælp m. m.).

Det kan måske interessere danske økonomer at høre lidt om det økonomiske forskningsinstitut ved Universitetet i Oslo, hvorledes det er opbygget og hvilken problemkreds det arbejder med.

Universitetets Socialøkonomiske Institutt i Oslo blev oprettet i 1932 på tiltag av professor Wedervang og professor Ragnar Frisch. Den økonomiske basis blev tilvejebragt ved støtte fra Norsk Varekrigsforsikrings Fond (en institution, hvis grundkapital udgøres av de midler, som var til rest, da man avviklede krigsforsikringen for skibe efter den første verdenskrig) og fra The Rockefeller Founda-